

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ЧИТАЧА НА ОСНОВІ ЛІНГВІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕКСТУ

Текст є природним середовищем для будь-якого мовного явища.

У статті йдеться про один з чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності – читання. Усі чотири види мовленнєвої діяльності тісно взаємодіють у нашому повсякденному спілкуванні. Природно, що у житті, як і у навчальній діяльності у класі більшість проблем, які ми вирішуємо, більшість дій різного ступеня складності, які ми виконуємо вимагають використання більше ніж одного базового мовленнєвого вміння.

Ключові слова: читання, фонові знання, текст, рівень розуміння тексту, завдання, вміння та навички читання, мета читання, стратегія, рецепція, продукція, інтеракція, медіація.

В статті речі йдуть об одному из четырех видов речевой деятельности – чтении. Все четыре вида речевой деятельности тесно взаимодействуют в нашем ежедневном общении. Естественно, что в жизни, как и в учебном процессе, большинство проблем, которые мы решаем, различных действий, которые выполняем, требуют использования более одного базового речевого умения.

Ключевые слова: чтение, фоновые знания, текст, уровень понимания текста, задание, умения и навыки чтения, цель чтения, стратегия, рецепция, продукция, интеракция, медиация.

Згідно рекомендацій Комітету з питань освіти при Раді Європи щодо навчання ІМ, просунутим або незалежним користувачем мови вважається той, хто може читати оригінальну літературу.

В науковій літературі присвяченій читанню відмічається постійне зростання ролі читання у житті людини, у навчальному процесі та у процесі отримання різноманітної інформації. Відмічається, також, рівень вимог до самого читання, як до процесу пізнання, адаптації у соціумі, розвитку та розквіту особистості. Це зумовлено рядом важливих чинників:

- збільшується потік інформації у професійному та приватному житті людини;
- збільшується рівень вимог до її професійної та загальної обізнаності;
- зростає рівень вимог до всебічного розвитку особистості, її ерудиції та пізнавальної активності :самоосвіти та саморозвитку;
- зростає значення володіння іноземними мовами, що в свою чергу завдячує і вмінню читати цими мовами.

Разом з тим, рівень вмінь та навичок читання часто залишається досить посереднім, що заважає їх успішному функціонуванню, а отже і отриманню необхідної інформації.

Мета цієї статті ознайомити читачів з корисною інформацією та деякими стратегіями, що допоможуть їм розвинути та вдосконалити відповідні навички та вміння читання.

В методиці викладання іноземних мов «**читання**» визначається, як « ...складна

рецептивна мовленнєво-розумова діяльність, що спрямована на вилучення, переробку та переосмислення інформації, сприйнятої в зоровій модальності». До процесу навчання входять усі ступені читання, кожний зі своїми, властивими саме йому, завданнями, оскільки з точки зору навчання, читання є безперервним процесом пізнання та самовдосконалення. Ментальні структури мозку людини, які накопичують та зберігають наші знання, називають «*schemata*», а теорія про процеси, які керують розумінням прочитаного або сприйнятого нашим мозком носить назву «*schema theory*». Згідно цієї теорії, читання є інтерактивним процесом між знаннями читача з даного предмету або теми та тим, що повідомляє автор тексту. Тобто, читання - це не просто декодування тексту, аналіз його граматичного та лексичного складу, а співвіднесення того, що відомо читачеві з новою інформацією, яку він сприймає у даному тексті. Тому для розуміння прочитаного дуже велике значення мають **фонові знання** читача. Чим повнішими та різноманітнішими є ці знання тим більш освіченою та фаховою є людина.

Текст є центром будь-якого акту мовленнєвого спілкування, зовнішньою предметною з'єднувальною ланкою. Він функціонує як вихідний матеріал, що забезпечує процес мовленнєвої рецепції. В той же час **текст** є і результатом процесу мовленнєвої продукції. Текст є природним середовищем для будь-якого мовного явища, крім того текст дає спілкуванню відбутися,

Питання педагогіки

незважаючи навіть на абсолютну віддаленість співрозмовників.

Не буває акту комунікації без тексту. Текст створює певну ситуацію, в якій сприймається та чи інша інформація, і для її вилучення читач повинен володіти усіма необхідними навичками та вміннями читання, щоб бути здатним сприйняти, осмислити та зрозуміти цю інформацію. Спеціалісти говорять про **рівень розуміння тексту**. Різні автори погоджуються з тим, що основними характеристиками **рівня розуміння прочитаного** являються:

- **повнота** (кількість інформації яку сприйняв і зрозумів читач)

при цьому:

- кількість речень – *це формальний показник*;

- кількість смислових категорій інформації - *це змістовий показник* (достатньо повною вважається розуміння 70-75% інформації: основних фактів та найбільш важливих деталей)

- **точність**

- **глибина**

- **чіткість** (вербалізація розуміння) - якість передачі головного змісту повідомлення.

Досягнення певного рівня розуміння прочитаного - свідчення успішного функціонування у цьому виді мовленнєвої діяльності.

Спілкування та навчання відбуваються шляхом реалізації **завдань**, які не є суто мовленнєвими, навіть коли вони передбачають функціонування певних видів мовлення та використання комунікативної компетенції людини. Ці завдання вимагають застосування певних **стратегій** з боку того, хто навчається і спілкується. Зважаючи на те, що виконання завдань проходить через види мовленнєвої діяльності, вони передбачають опрацювання (шляхом рецепції, продукції, інтеракції, медіації) письмових або усних **текстів**.

Зв'язок між стратегіями, завданнями і текстом залежить від суті завдання. Це може бути власне мовленнєвий зв'язок, де слід широко застосовувати види МД(мовленнєвої діяльності) і стратегії, властиві безпосередньо цим видам МД: наприклад, читання і коментування тексту, виконання вправ на доповнення. Або може бути таке завдання: приготування їжі за рецептом. У цьому випадку маємо справу з мовленнєвим компонентом, тому що види МД є частиною того, що підлягає оволодінню, а стратегії, що застосовуються, пов'язані головним чином з іншими видами діяльності. Цим завданням відповідають різні за характером тексти.

У наведеній нижче таблиці, що запозичена з Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, представлений текстовий матеріал, що охоплює всі сторони діяльності людини.

Оповідання /розповідь	Функціональний текст	Текст-інформація	
Романи	Довідники	Історія	Тексти
Карикатури/комікси	Словники		Фотографії
Ілюстровані книжки	Реклама		Схеми
Казки	Короткі оголошення	Географія	Тексти
Поеми/вірші	Рецепти		Фотографії
Новини	Комп'ютерні програми		Схеми
	Обкладинки	Наукові роботи	Фотографії
	Обгортки		Схеми
	Програми, програмки		Наукові задачі
	Афіші	Математика	Схеми
	Об'яви		Формули
			Рішення

Сформованість комунікативно-мовленнєвих вмінь в різних видах читання дає учням можливість цілеспрямовано обирати певний вид читання залежно від комунікативного завдання, яке перед ними стоїть. Вибір необхідного виду читання є наслідком суб'єктивної та об'єктивної

поведінки учнів під час читання. Під такою організованою, цілеспрямованою, поетапною та регульованою послідовністю певних дій, які здійснюють учні для найбільш ефективного читання, ми розуміємо «стратегії читання».

Питання педагогіки

Типи читання.		
	Однаково цікаво	Не завжди цікаво
Повне - інтегральне читання	1 <u>Наприклад:</u> читання роману	2 <u>Наприклад:</u> читання підручника
Часткове - вибіркоче, пошукове читання (Scanning reading)	3 <u>Наприклад:</u> Читання статті за фахом	4 <u>Наприклад:</u> Читання газети
	5 <u>Наприклад:</u> Пошук у довіднику	6 <u>Наприклад:</u> Перегляд редакційної статті у газеті або журналі
Кількісний характер читання	Якісний характер читання	

В залежності від мети читання розрізняють вивчаюче, ознайомлювальне та переглядове читання. Як видно з наведених

таблиць, існує тісний зв'язок між **видами читання та стратегіями читання.**

Класифікація видів читання				
<u>Вид читання</u>	<u>Установка на характер розуміння</u>	<u>Відношення читача до мовного матеріалу</u>	<u>Ступінь повноти визначення</u>	
			Ступінь повного розуміння	Швидкість
Ознайомлювальне читання (skimming reading)	Зрозуміти про що йдеться, читати чи ні текст	Перегляд, робота з окремими словами або лексичними одиницями	Не визначається	Швидкість більше 400/500 слів за хв.
Пошукове/вибіркоче читання (Scanning reading)	З'ясувати що загалом говорить стосовно даної теми	Фіксуються найбільш важливі явища	70%	180/190 слів за хв.
Вивчаюче читання	Зрозуміти усю інформацію максимально повно і точно	Фіксуються усі мовні явища, аналізуються усі граматичні форми	100%	50-60 слів за хв.

Особливо важливо використовувати потенціал іншомовних текстів для читання у тих країнах, в яких ті, хто вивчає ІМ мають небагато можливостей відвідувати країни, мови яких вивчають, і для яких спілкування між культурами відбувається через тексти: друковані, аудитивні, аудіовізуальні та мультимедійні.

Фахівці змушені переглядати існуючі та знаходити нові методи, для заохочення своїх учнів до читання та озброювати їх сучасними підходами, щоб вони могли читати тексти будь-якої складності. Відповідно до виду читання підбираються вправи, виконання яких, сприяє формуванню потрібних навичок та вмінь:

1. **вправи на переробку формальної мовної інформації** та

2. **вправи на розуміння змісту та смислу тексту.**

Завдання, які при цьому ставляться перед читачем наведених вище текстів, такі:

1. **техніка читання** (йдеться про розвиток та вдосконалення відповідних навичок - виконання графічно-звукового аналізу слова,

- читання складних слів та пояснення правил читання,
- читання незнайомих слів і т.д.)

2. **вилучення і розуміння фактичної інформації мовленнєвого повідомлення, переосмислення здобутої інформації**

- (передати основну думку тексту двома - трьома реченнями,

- передати основну думку абзацу,
- вибрати правильну відповідь з декількох готових,

- розділити текст на основні частини згідно змісту і т.д.)

(Пункт 2 неможливий без володіння технічними аспектами читання.) Слід особливо зазначити, що розуміння прочитаного у методиці вважається

Питання педагогіки

найбільш надійним та економічним критерієм для перевірки вмінь читання.

Як вже було зазначено вище, для успішного функціонування читання як ВМД (вида мовленнєвої діяльності) необхідно розвивати відповідні навички та вміння, які сприятимуть вирішенню комунікативних завдань цього виду мовленнєвої діяльності. Це досягається певними вправами: перед текстовими, текстовими та після текстовими. Перед текстові вправи спрямовані на створення відповідної лінгвістичної атмосфери для сприйняття змісту та активізації фонових знань учнів. Текстові вправи спрямовують та структурують процес розуміння тексту. Після текстові вправи мають на меті контроль розуміння тексту в такій послідовності: визначення теми та основного сюжету, контроль розуміння спеціальної інформації та деталей, визначення стилю твору, аналіз мови тексту,

вправи, що сприяють розвитку логічного мислення. Формування читацької компетенції в аспекті використання лінгвістичного матеріалу зумовлює застосування спеціальних вправ та завдань. Наприклад:

- знайти еквіваленти до запропонованих слів та словосполучень
- знайти в тексті слова які...
- знайти в тексті і довести ...

Нижче наведені інші вправи на лексику, яку потрібно засвоїти. Йдеться про лексичні навички читання. Автори Katharine Jackson та R.R. Day & J. Bamford у своїх роботах, присвячених новим стратегіям навчання читанню, пропонують уважно ознайомитись з наступною інформацією та вирішити для себе які саме вправи можуть стати для вас найбільш ефективними:

Learning styles

Learning style 1

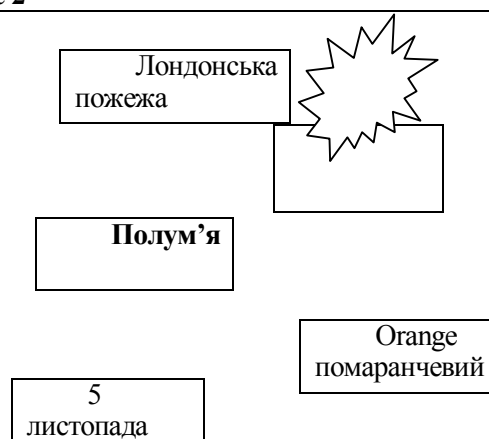
Добре спробувати різні прийоми вивчення лексики. Який з них є найкращим для вас? Позначте ці прийоми за допомогою чисел 1-7 у порядку складності.

- Вживати нові слова у мовленні
- Запам'ятовувати їх за допомогою зображення
- Аналізувати склад слова (основа, префікси, суфікси)
- Грати у слова та заповнювати кросворди
- Складати речення з новими словами
- Складати групи слів та словникові карти
- Складати асоціативні пари слів

Learning style 2

Можете асоціювати нові слова з:

- образом у вашій уяві
- звуком або кольором
- іншими подібними словами
- словом у рідній мові
- людиною або подією

Learning style 3

Що для вас означає «знати нове слово»? З якою з наведених відповідей ви згодні?

- Розуміти слово
- Згадати його, коли це необхідно
- Вміти вірно його вимовляти
- Вміти вірно його писати
- Вміти граматично правильно його використовувати
- Знати з якими словами воно сполучається

Resources
What can you do to practice English in the holidays? Як можна тренувати лексику? Які з наведених джерел ви можете використувати?
Інтернет друзі підручники відео або аудіо програвач Відео камера телевізор або радіо читання за рівнями ви самі плеєр
Знайдіть відповідності між джерелом інформації та діяльністю. 1. Говоріть іноземною мовою з самим собою 2. Дивіться або слухайте передачі іноземною мовою яку вивчаєте 3. Знімайте на плівку себе, коли ви говорите на ІМ та переглядайте її 4. Спілкуйтесь за допомогою email з друзями, що також вивчають ІМ 5. Слухайте пісні та читайте слова до них ІМ 6. Дивіться фільми ІМ 7. Багато читайте ІМ 8. Повертайтеся до вивченого та повторюйте пройдений матеріал 9. Телефонуйте своєму другові для «п'ятихвилинної» розмови ІМ щодня

Практичні поради слухачам та тим хто вивчає іноземну мову:

- Не намагайтесь вчити все зразу. Визначіть чіткі досяжні цілі і просувайтесь до них у своєму ритмі.

- Будьте відкритими для нових шляхів та методів вивчення мови. (вони можуть відчутно вам допомогти).

- Використовуйте найменшу нагоду поспілкуватись мовою, що вивчаєте.

- Постійно перевіряйте те, що ви вже вивчили та регулярно відстежуйте свої досягнення.

- Читайте та слухайте інформацію мовою що вивчаєте як можна частіше.

- Читайте та слухайте якомога більше автентичних текстів (газети, телебачення, радіо). Пам'ятайте, що автентичний текст для читання має відповідати рівню ваших знань (СМР).

- Пам'ятайте, що необов'язково розуміти кожне прочитане або почуте слово щоб зрозуміти загальний зміст повідомлення.

- Відстежуйте свої навчальні досягнення: повертайтеся до вже вивченого щоб перевірити чи став опрацьований матеріал зрозумілішим.

Література

1. Берман І.М. Методика обучения английскому языку в неязыковых вузах. М.: Высш. школа, 1970.- 230 с.
2. Лапидус Б.А. Обучение второму иностранному языку как специальности. М., Высш. школа, 1980.-173 с.
3. Leo Selivan – Lexical density in English. Modern English Teacher. - London. International House, - 2012 - 96 p.
4. R.R. Day & J. Bamford: Extensive Reading in the Second Language Classroom. CUP, 1998.
5. Ніколаєва С.Ю. Лекції з методики викладання ІМ. 2004-5.
6. Семенов Ю.М. Combat Action – Бойові дії Навчальний посібник з англійської мови.- К.: НАОУ, 2002.
7. Simon Andrewes - We are what we wear. Modern English Teacher. - London. International House, - 2012 - 96 p.
8. Katharine Jackson: Rewarding Reading; English teaching professional. N39 July 2005.
9. English for Specific Purposes (ESP). Kyiv. British Council Ukraine, - 2005. - 108 p.
10. British Council www. Etprofessional.com

Vorobyova T. O., senior Lecturer

FORMING READING COMPETENCE IN LANGUAGE LEARNING BASED ON THE LEXICAL POTENTIAL OF THE TEXT

The article presents different ways and approaches in mastering students' reading skills. All four language skills are very important and cooperate closely in our every day speaking activities. Quite natural that in our every day life we use more than one speaking skill while fulfilling different tasks. Of course, sometimes we may use only one skill at one definite moment, for example: reading a text, running a lecture or writing a letter to a pen friend. But it isn't common. Reading is one of the most important language skills which affects considerably learners' command in target language.

Key words: reading, relevant cultural knowledge/ background knowledge, text, reading comprehension, task, grammatical complexity, reading skills, reading purpose.